
MONOGRAFIE PRAWNICZE

PODMIOTOWOŚĆ PRAWNA
WSPÓLNOT
MIESZKANIOWYCH

MARCIN ZIĘBA

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

MARCIN ZIĘBA • PODMIOTOWOŚĆ PRAWNA WSPÓLNOT
MIESZKANIOWYCH

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Brygida Kuźniak

**SĄDY I TRYBUNAŁY ORAZ POZASĄDOWE SPOSOBY
ZAŁATWIANIA SPORÓW MIĘDZYNARODOWYCH.
PERSPEKTYWA POLSKA**

Andrzej Marian Świątkowski

PRAWO PRACY UNII EUROPEJSKIEJ

Maciej Małolepszy

**REFORMA SYSTEMU SANKCJI W NIEMCZACH, AUSTRII
I W POLSCE**

Krzysztof Ślęzak

**PRAWO DO ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO
W KONSTYTUCJI RP. ZAGADNIENIA PODSTAWOWE**

Grażyna Szpor (red.)

**JAWNOŚĆ I JEJ OGRANICZENIA. POSTĘPOWANIE SĄDOWE.
TOM 8**

Jerzy Menkes, Ewelina Cała-Wacinkiewicz (red.)

PAŃSTWO I TERYTORIUM W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM

Marcin Aślanowicz

POZYCJA PRAWNA ARBITRA W ARBITRAŻU HANDLOWYM

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

[Kup książkę](#)

PODMIOTOWOŚĆ PRAWNA WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH

MARCIN ZIĘBA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

[Kup książkę](#)

Wydawca: Natalia Adamczyk

Recenzja naukowa: prof. dr hab. Jacek Górecki,
dr hab. Krzysztof Zagrobelny

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-7966-1

ISBN e-book 978-83-255-7967-8

[Kup książkę](#)

Rodzicom – Róży i Janowi

Spis treści

Przedmowa	XI
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XXI
Wykaz orzecznictwa	XXXIII
Rozdział I. Podmiotowość prawna w polskim prawie cywilnym	1
§ 1. Historycznie dychotomiczny podział podmiotów prawa cywilnego	1
I. Osoby fizyczne jako podmioty prawa cywilnego	3
1. Zdolność prawna osób fizycznych	4
2. Zdolność do czynności prawnych osób fizycznych	7
II. Osoby prawne	9
1. Osoby prawne jako podmioty prawa cywilnego	9
2. Zmiany w zakresie prawa stanowiącego. Katalog osób prawnych	12
3. Zdolność prawna osób prawnych	18
4. Ograniczenia zdolności prawnej osób prawnych	18
A. Specjalna zdolność prawna (przepis art. 36 KC)	18
B. Konsekwencje uchylecia przepisu art. 36 KC	21
C. Ograniczenia płynące z zasady jednolitego funduszu własności państwowej (przepis art. 128 KC)	22
5. Zdolność do czynności prawnych osób prawnych	24
§ 2. Ewolucja katalogu podmiotów prawa cywilnego	26
I. Problemy klasyfikacyjne w świetle zmian polskiego ustawodawstwa powojennego	26
II. Katalog podmiotów prawa cywilnego w okresie od 1.1.1946 r. do 1.1.1965 r.	31
1. Nienormatywny model tworzenia osób prawnych a miejsce struktur organizacyjnych niewyposażonych wprost w osobowość prawną w katalogu podmiotów prawa cywilnego	38
2. Normatywny model tworzenia osób prawnych a miejsce struktur organizacyjnych niewyposażonych wprost w osobowość prawną w katalogu podmiotów prawa cywilnego	46

III. Katalog podmiotów prawa cywilnego w okresie od 1.1.1965 r. do 25.9.2003 r.	54
1. Okres od 1.1.1965 r. do 1.1.1989 r.	56
2. Okres od 1.1.1989 r. do 1.1.2001 r.	72
3. Okres od 1.1.2001 r. do 25.9.2003 r.	87
IV. Katalog podmiotów prawa cywilnego od 25.9.2003 r. – wprowadzenie	92
§ 3. Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (przepis art. 33 ¹ KC)	96
I. Pojęcie jednostki organizacyjnej jako substratu podmiotów prawa cywilnego innych od osób fizycznych	96
II. Subsydiarna odpowiedzialność za zobowiązania jednostek organizacyjnych, o których mowa w przepisie art. 33 ¹ KC	104
III. Zdolność prawna jako cecha normatywna jednostek organizacyjnych, o których mowa w przepisie art. 33 ¹ KC	107
IV. Teoria organów na gruncie jednostek organizacyjnych, o których mowa w przepisie art. 33 ¹ KC	110
§ 4. Podmiotowość prawna prawa cywilnego <i>de lege lata</i>	114
I. Podmiotowość prawna a osobowość prawna	114
II. Osobowość prawna a zdolność prawna	115
III. Miejsce jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, w katalogu podmiotów prawa cywilnego	117
1. Nomenklatura stosowana wobec jednostek organizacyjnych, o których mowa w przepisie art. 33 ¹ KC	117
2. Relacja przepisu art. 33 ¹ KC do przepisu art. 1 KC	124
3. Model przyznawania jednostkom organizacyjnym zdolności prawnej	126
§ 5. Podsumowanie	129
Rozdział II. Podmiotowość prawna wspólnot mieszkaniowych <i>de lege lata</i>	133
§ 1. Miejsce WłokU w polskim porządku prawnym. Status cywilnoprawny wspólnot mieszkaniowych w latach 1995–2003	133
I. Miejsce WłokU w polskim porządku prawnym. Uwagi historycznoporównawcze	133
II. Status cywilnoprawny wspólnot mieszkaniowych w latach 1995–2003	161

1. Nowość instytucji wspólnoty mieszkaniowej w polskim porządku prawnym. <i>Ratio legis</i> wprowadzonego rozwiązania. Uwagi prawnoporównawcze	161
2. Definicja legalna wspólnoty mieszkaniowej. Małe i duże wspólnoty mieszkaniowe	171
3. Status cywilnoprawny wspólnot mieszkaniowych do czasu wejścia w życie przepisu art. 33 ¹ KC	180
§ 2. Status cywilnoprawny wspólnot mieszkaniowych <i>de lege lata</i>	194
I. Znaczenie przepisu art. 33 ¹ KC dla rozważań nad statusem cywilnoprawnym wspólnot mieszkaniowych. <i>Ratio legis</i> nowelizacji ustawy KC	194
II. Podmiotowość prawna wspólnot mieszkaniowych w dorobku orzeczniczym SN, sądów powszechnych oraz sądów administracyjnych	197
III. Poglądy doktryny przyznające wspólnotom mieszkaniowym podmiotowość prawną	215
IV. Poglądy doktryny odmawiające wspólnotom mieszkaniowym podmiotowości prawnej	217
V. Egzegeza dogmatyczna i praktyczna przepisów WłokU w świetle badań nad statusem cywilnoprawnym wspólnot mieszkaniowych. Polemiki i wnioski	226
1. Zdolność prawna wspólnot mieszkaniowych. Zakres przyznanej zdolności prawnej	226
A. Zdolność prawna wspólnot mieszkaniowych	226
B. Zakres zdolności prawnej wspólnot mieszkaniowych	234
2. Zdolność do czynności prawnych wspólnot mieszkaniowych	255
3. Zdolność sądowa i procesowa wspólnot mieszkaniowych	256
4. Wspólnoty mieszkaniowe jako jednostki organizacyjne w rozumieniu przepisu art. 33 ¹ KC	261
A. Indywidualizacja wspólnot mieszkaniowych w obrocie cywilnoprawnym	265
B. Organy wspólnot mieszkaniowych	271
5. Interes wspólnoty mieszkaniowej jako interes odrębny od partykularnych interesów jej członków. System środków ochrony prawnej przysługujących członkom wspólnot mieszkaniowych	275
6. Majątek wspólnot mieszkaniowych	286
A. Majątek wspólnot mieszkaniowych	291
B. Zewnętrzne źródła finansowania przysługujące wspólnotom mieszkaniowym	313

7. Odpowiedzialność za zobowiązania wspólnot mieszkaniowych	327
A. Odpowiedzialność kontraktowa wspólnot mieszkaniowych	328
B. Odpowiedzialność deliktowa wspólnot mieszkaniowych	332
C. Zasady ponoszenia odpowiedzialności członków wspólnoty za jej zobowiązania	339
a. Osobisty i ograniczony charakter odpowiedzialności członków wspólnoty	340
b. Równoległy charakter odpowiedzialności członków wspólnoty	341
c. Odpowiedzialność <i>in solidum</i> wspólnoty mieszkaniowej oraz jej członków	347
8. Wieczystoksięgowy aspekt podmiotowości prawnej wspólnot mieszkaniowych	351
§ 3. Podsumowanie. Wspólnoty mieszkaniowe jako podmioty prawa cywilnego	355
Rozdział III. Podmiotowość prawna wspólnot mieszkaniowych <i>de lege ferenda</i>	359
§ 1. Aktualne prace legislacyjne	359
I. Prace komisji sejmowych nad nowelizacją Włoku, podejmowane przy okazji nowelizacji SpółdzMieszkU	359
II. Prace Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego nad optymalną wizją KC Rzeczypospolitej Polskiej	373
§ 2. Ustawa o własności lokali. Sugestie <i>de lege ferenda</i>	384
I. Potrzeba zapewnienia jednolitego sposobu pojmowania cywilnoprawnego statusu wspólnot mieszkaniowych	384
II. Zakres proponowanych zmian ustawodawczych	387
§ 3. Podsumowanie	396
Zakończenie	399
Indeks rzeczowy	403

Przedmowa

W doktrynie i judykaturze od lat obserwuje się poważne kontrowersje co do statusu cywilnoprawnego wspólnot mieszkaniowych. Kontrowersje te utrzymują się w literaturze przedmiotu od początku obowiązywania WłokU. Nadto pogłębiły się one w sposób istotny w dniu wejścia w życie ZmKC, wprowadzającej do polskiego porządku prawnego nieznane dotąd pojęcie „jednostki organizacyjnej, niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną” (przepis art. 33¹ KC). Co jednak szczególnie niepokojące – wspomniane kontrowersje nasilają się niemal z każdym nowym orzeczeniem SN i głosem doktryny, odwołującym się do poruszanej tu problematyki.

Nie ulega przy tym wątpliwości, że liczba wspólnot mieszkaniowych stale wzrasta, zaś kwestia ich statusu cywilnoprawnego pozostaje zagadnieniem pierwotnym dla wszelkich dalszych rozważań związanych z ich funkcjonowaniem w realiach obrotu gospodarczego. W szczególności mowa tu o legitymacji wspólnot mieszkaniowych do dokonywania czynności prawnych, ich odpowiedzialności kontraktowej oraz deliktowej, ale także o ich pozycji prawnej w stosunkach wewnętrznych, tj. względem właścicieli lokali, którzy tworzą ją z mocy prawa. Nie bez powodu też ustawodawcy różnych krajów – tak europejskich, jak i pozakontynentalnych – poszukują takiej konstrukcji prawnej, która stworzyłaby podstawy do wyraźnego wyodrębnienia – obok połączonych stosunkiem współwłasności nieruchomości wspólnej właścicieli lokali – dobrego gospodarza (zarządcy) części wspólnych nieruchomości budynkowej, w której skład lokale te wchodzi.

Wspólnota mieszkaniowa rozpatrywana była już w kategorii osoby prawnej, czy „ułamkowej osoby prawnej”, ale także – co szczególnie zadziwiające w kontekście przepisu art. 6 WłokU – jej rolę sprowadza się niekiedy w literaturze do samego tylko „wyrażenia ustawowego, definicji socjologicznej, określenia techniczno-legislacyjnego”, czy wreszcie – w skrajnych przypadkach – do „wygodnego skrótu myślowego ustawodawcy”. Pomijając marginalne w literaturze przedmiotu całkowite kwestionowanie użyteczności komentowanej tu konstrukcji prawnej – twierdzenie przeciwne, tj. że wspólnota mieszkaniowa pozostaje instytucją potrzebną, nie eliminuje oczywiście wątpliwości co do jej statusu cywilnoprawnego. Wręcz przeciwnie. W literaturze i orzecznictwie można wyróżnić co najmniej kilka stanowisk w tym zakresie, wyrażanych w różnych realiach prawnych, a związanych ściśle ze sposobem odczytywania wspomnianego przepisu art. 6 WłokU, zgodnie z którym: „Ogół właścicieli, których lokale wchodzi w skład określonej nieruchomości, tworzy wspólnotę mieszkaniową. Wspólnota mieszkaniowa może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana”.

Wskazane powyżej głosy doktryny i judykatury nie przysłużyły się niestety wypracowaniu jednolitego stanowiska w komentowanym zakresie. Wręcz przeciwnie – stan rozbieżności zdaje się jedynie powiększać. Wynika to niewątpliwie i z tego, że rozważania na temat statusu cywilnoprawnego wspólnot mieszkaniowych wiążą się ściśle z – przyjętym uprzednio – sposobem rozumienia pojęć niezdefiniowanych ustawowo (jak choćby podmiotowość prawna, osobowość prawna czy zdolność prawna), czy też niekiedy niemających w ogóle waloru normatywnego (jak na przykład jednostka organizacyjna czy ułomna osoba prawna). Definicje te budowane są zaś niejednokrotnie w sposób wtórny i wyłącznie na potrzeby przyjętych przez autorów zapatrywań w przedmiocie statusu cywilnoprawnego wspólnot mieszkaniowych. Z równym stopniem dezaprobaty spotkać się musi także język WłokU, który w zakresie dotyczącym charakteru prawnego wspólnoty mieszkaniowej, zakresu jej zdolności prawnej czy roli, jaką ma ona pełnić względem tworzących ją z mocy prawa właścicieli lokali – pozostaje miejscami nader nieprecyzyjny.

Istniejący *status quo* nie sprzyja (z całą pewnością) bezpieczeństwu obrotu prawnego ani tym bardziej nie można go uznać za zadowalający dla samych zainteresowanych (tj. dla członków wspólnot mieszkaniowych). **Poprzez jednoznaczne określenie statusu cywilnoprawnego wspólnot mieszkaniowych *de lege lata*, w drodze możliwie najpełniejszych i kompleksowych rozważań prawnych, jak również poprzez sformułowanie płynących z nich wniosków *de lege ferenda* – uda się być może stworzyć impuls do zamknięcia toczącej się od ponad dwudziestu lat dyskusji na temat charakteru prawnego wspólnot mieszkaniowych.**

Aby prawidłowo odpowiedzieć na pytanie o to, czy da się *de lege lata* uznawać wspólnoty mieszkaniowe za tzw. „ułomne osoby prawne”, i aby należycie zobrazować przyjęty w ramach prowadzonych rozważań tok myślowy – niezbędne okazało się podzielenie wyników badań na trzy zasadnicze części. Każda ze wspomnianych części została opatrzona stosownym wprowadzeniem i podsumowaniem, co nie tylko sprzyja przejrzystości rozważań, ale także ułatwia ich wspólny odbiór jako całości.

Pierwsza część monografii, zatytułowana: Podmiotowość prawna w polskim prawie cywilnym, stanowi niezbędne wprowadzenie dla dowodzenia tezy, że wspólnoty mieszkaniowe są jednostkami organizacyjnymi, o których mowa w przepisie art. 33¹ KC. Kluczowe okazało się poczynienie uwag natury ogólnej – ściśle związanych ze wskazywanym już rozbieżnym pojmowaniem niezdefiniowanych ustawowo pojęć normatywnych i pozanormatywnych, takich jak: „podmiotowość prawna”, „zdolność prawna”, „osobowość prawna” czy „jednostka organizacyjna”. Jednoznacznej odpowiedzi wymagało także pytanie, czy wejście w życie przepisu art. 33¹ KC przełamało dychotomiczny dotąd podział podmiotów prawa cywilnego na osoby fizyczne i prawne. Szczególnie istotny w tym kontekście pozostaje zresztą § 2 komentowanego tu rozdziału I, ukazujący ewolucję katalogów podmiotu prawa cywilnego oraz istniejące w tym zakresie problemy klasyfikacyjne, towarzyszące polskiemu ustawodawstwu powojennemu, począwszy od 1.1.1946 r., aż do dnia wejścia w życie przepisu art. 33¹ KC, tj. do 25.9.2003 r. Na potrzeby czynionych tu rozważań zastosowano przy tym nowatorską metodę sys-

tematyzacji istniejących w tym okresie rozwiązań legislacyjnych, jak również dorobku ówczesnej doktryny i judykatury. Dokonane w ten sposób ustalenia okazały się niezbędne dla dalszych ustaleń terminologicznych, czynionych już w odniesieniu do obowiązującego stanu prawnego, w tym zwłaszcza jeśli idzie o dostarczenie definicji oraz ustalenie wzajemnych relacji takich pojęć, jak „podmiot”, „osoba”, „podmiotowość prawna”, „osobowość prawna” czy „zdolność prawna”. W konsekwencji powyższego możliwe stało się także ustalenie miejsca jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną w katalogu podmiotów prawa cywilnego, i tym samym – dopiero na tym etapie rozważań – zasadne pozostało przejście do omówienia dalszych wyników badań.

Zasadniczą częścią monografii pozostaje naturalnie rozdział II, zatytułowana: Podmiotowość prawna wspólnot mieszkaniowych *de lege lata*. W nawiązaniu do ustaleń rozdziału I, w pierwszej kolejności wskazuje się tu miejsce Włoku w polskim porządku prawnym oraz status cywilnoprawny wspólnot mieszkaniowych w latach od 1995 r. do 2003 r., konfrontując *ratio legis* wprowadzonego, innowacyjnego rozwiązania legislacyjnego z ówczesnymi poglądami doktryny i judykatury. Traktując wejście w życie przepisu art. 33¹ § 1 KC jako przełomową datę w rozważaniach nad statusem cywilnoprawnym wspólnot mieszkaniowych, autor monografii odwołuje się w pierwszej kolejności do *ratio legis* nowelizacji KC, dokonując jednocześnie systematyzacji poglądów judykatury i doktryny. Co się tyczy tej ostatniej – proponuje on nieznaną wcześniej systematykę prezentowanych w tej mierze poglądów, podejmując trud odnalezienia elementów wspólnych w swoistym „wielogłosie”, towarzyszącym zagadnieniu statusu cywilnoprawnego wspólnot mieszkaniowych.

Tak poczynione ustalenie stanowią wprowadzenie do zasadniczego nurtu rozważań komentowanej części monografii, w którym – w oparciu o egzegezę dogmatyczną i praktyczną przepisów Włoku – udowodniona zostaje zarówno teza o podmiotowości prawnej wspólnot mieszkaniowych *de lege lata*, jak i teza o co do zasady nieograniczonym zakresie przysługującej im zdolności prawnej (w tym także w aspekcie relacji, w jakiej pozostają ze sobą przepisy art. 22 ust. 2 oraz art. 21 ust. 3 Włoku). Jest to również właściwe miejsce dla omówienia takich aspektów podmiotowości prawnej wspólnot mieszkaniowych, jak ich zdolność do czynności prawnych, zdolność sądowa i procesowa, własny interes prawny (odrębny od partykularnych interesów tworzących je z mocy prawa właścicieli lokali), własny majątek (w tym także w kontekście zwiększających się po stronie wspólnot mieszkaniowych możliwości pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, a zwłaszcza unijnych), czy wreszcie – zagadnienie odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej wspólnot mieszkaniowych, a także zasad ponoszenia odpowiedzialności członków wspólnoty za jej zobowiązania. Na zakończenie rozdziału II rozważań poczyniono także kilka uwag dotyczących wieczystoksięgowego aspektu podmiotowości prawnej wspólnot mieszkaniowych.

W rozdziale III niniejszej monografii przedstawiono wyniki prac sejmowej Komisji Infrastruktury oraz Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, wskazując potencjalne kierunki zmian w zakresie komentowanego tu zagadnienia podmiotowości prawnej

wspólnot mieszkaniowych. Oceniono jednocześnie ich zasadność oraz poprawność legislacyjną. Na zakończenie rozważań – wskazując generalną potrzebę zapewnienia jednolitego sposobu pojmowania statusu cywilnoprawnego wspólnot mieszkaniowych *de lege lata* – sformułowano także stosowne wnioski *de lege ferenda*, odzwierciedlające wyniki przeprowadzonych badań naukowych i gwarantujące – w ocenie autora – jednolity sposób interpretacji przepisów prawa na przyszłość.

Monografia stanowi zmodyfikowaną wersję dysertacji doktorskiej przygotowanej i obronionej pod kierunkiem profesora dr. hab. *Edwarda Gniewka* w Zakładzie Prawa Cywilnego i Prawa Międzynarodowego Prywatnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Dziękuję Promotorowi za cztery lata niezwyklej współpracy oraz za – zawsze życzliwą i konstruktywną – krytykę. Recenzentom rozprawy, prof. dr. hab. *Jackowi Góreckiemu* oraz dr. hab. *Krzysztofowi Zagrobelnemu*, składam serdeczne podziękowania za wskazówki, wykorzystane w pracach nad ostatecznym kształtem niniejszej publikacji.

Wrocław, grudzień 2015 r.

Marcin Zięba

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

DziałGospU	ustawa z 23.12.1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. z 1988 r. Nr 41, poz. 324 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
DziałUbezpU	ustawa z 22.5.2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1206)
EwidPodU	ustawa z 13.10.1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 1314 ze zm.)
GospNierRolU	ustawa z 19.10.1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1014)
GospNierU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1774)
GospTerU	ustawa z 14.7.1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (t.j. Dz.U. z 1969 r. Nr 22, poz. 159 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 121 ze zm.)
KH	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 27.6.1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. z 1934 r. Nr 57, poz. 502 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 267 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 583 ze zm.)
KRSU	ustawa z 20.8.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1142)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.)
KWU	ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 707 ze zm.)

KWUR	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 21.11.2013 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie informatycznym (Dz.U. z 2013 r. poz. 1411 ze zm.)
NajLokU	ustawa z 2.7.1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 1994 r. Nr 105, poz. 509 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
OchrNabU	ustawa z 16.9.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz.U. z 2011 r. Nr 232, poz. 1377)
OchrŚrodU	ustawa z 27.4.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.)
PAG	dekret z 5.8.1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz.U. z 1949 r. Nr 46, poz. 340 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
PAGU	ustawa z 23.10.1975 r. o Państwowym Arbitrażu Gospodarczym (Dz.U. z 1975 r. Nr 34, poz. 183 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
PDOFizU	ustawa z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 361 ze zm.)
PDOPrU	ustawa z 15.2.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 851 ze zm.)
PKC	Księga I Kodeksu cywilnego. Projekt z uzasadnieniem
PolRozwU	ustawa z 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1649 ze zm.)
POPCU	ustawa z 18.7.1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz.U. z 1950 r. Nr 34, poz. 311 ze zm.)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)
PrBud	ustawa z 7.7.1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1409 ze zm.)
PrLok	ustawa z 10.4.1974 r. – Prawo lokalowe (t.j. Dz.U. z 1983 r. Nr 11, poz. 55) – wersja nieobowiązująca
PrOsob	dekret z 29.8.1945 r. – Prawo osobowe (Dz.U. z 1945 r. Nr 40, poz. 223) – wersja nieobowiązująca
PrRzecz	dekret z 11.10.1946 r. – Prawo rzeczowe (Dz.U. z 1946 r. Nr 57, poz. 319 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
PublGospLokU	ustawa z 28.5.1957 r. o wyłączeniu spod publicznej gospodarki lokalami domów jednorodzinnych oraz lokali w domach spółdzielni mieszkaniowych

	(t.j. Dz.U. z 1962 r. Nr 47, poz. 228 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
PWKC	ustawa z 23.4.1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 94)
Rozp. do KWU	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17.9.2001 r. w sprawie prowadzenia ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów (Dz.U. z 2001 r. Nr 102, poz. 1122 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
RozpSprGospU	ustawa z 24.5.1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 127)
SpółdzMieszkU	ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1222 ze zm.)
StatPublU	ustawa z 29.6.1995 r. o statystyce publicznej (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 591 ze zm.)
SWiPNU	ustawa z 15.12.1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki (t.j. Dz.U. z 1952 r. Nr 6, poz. 38 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
SwobDziałGospU	ustawa z 2.7.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 584 ze zm.)
UPNPR	ustawa z 23.8.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2007 r. Nr 171, poz. 1206 ze zm.)
VATU	ustawa z 11.3.2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 ze zm.)
WłLokR	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. o własności lokali (Dz.U. z 1934 r. Nr 94, poz. 848 ze zm.) – wersja nieobowiązująca
WłLokU	ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (t.j. Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903 ze zm.)
WspierRemU	ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 712)
ZmKC	ustawa z 14.2.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)
ZmKWU	ustawa z 24.5.2013 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2013 r. poz. 941 ze zm.)
ZMU	ustawa z 15.12.2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz

	niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 4, poz. 24 ze zm.)
ZNKU	ustawa z 16.4.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.)
ZRPSU	ustawa z 11.7.2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. z 2014 r. poz. 1146 ze zm.)
ZSZbU	ustawa z 22.6.1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 746 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

BEiOP	Biuletyn Ekspertyzy i Opinie Prawne
FP	Forum Prawnicze
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MoP	Monitor Prawniczy
Nier.	Nieruchomości
NP	Nowe Prawo
NPN	Nowy Przegląd Notarialny
ONSA	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego (wybór z lat międzywojennych)
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNCP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna/Izba Pracy
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
PA	Prawo Asekuracyjne
Pal.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i P.	Prokuratura i Prawo
Prz. Sejm.	Przegląd Sejmowy
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
Rej.	Rejent
R.Pr.	Radca Prawny

SC	Studia Cywilistyczne
SP	Studia Prawnicze
ZNIBPS	Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUW	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego im. Bolesława Bieruta

3. Organy orzekające

NSA	Naczelnny Sąd Administracyjny
NSA (5)	Naczelnny Sąd Administracyjny w składzie pięciu sędziów
NSA (7)	Naczelnny Sąd Administracyjny w składzie siedmiu sędziów
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN (7)	Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów
SN (PSIC)	Sąd Najwyższy w pełnym składzie Izby Cywilnej
SO	Sąd Okręgowy
SR	Sąd Rejonowy
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Inne skróty

art.	artykuł
BGBI	Bundesgesetzblatt
c.o.	centralne ogrzewanie
DSRK	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności
DzP PP	Dziennik Praw Państwa Polskiego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
itd.	i tak dalej
itp.	i tym podobne
kad.	kadencja
Komisja	Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego
m.in.	między innymi
mln	milion
M.P.	Monitor Polski
n.	następne
np.	na przykład